

De door ons waargenomen vogel vertoont kenmerken van twee soorten. De lange poten en nek en het kleurpatroon van rug, flanken en staart wijzen op verwantschap met Nijlgans. Kleurpatroon van kop, hals en borst, alsmede foerageergedrag komen overeen met dat van Bergeend. Wij concluderen dan ook, dat het waarschijnlijk gaat om een bastaard Bergeend $\times$ Nijlgans. De witte vleugelachterrand geeft mogelijk aan dat het om een niet-adulte vogel gaat: Nijlgansen hebben dit kenmerk niet en Bergeenden hebben het alleen in een niet-adult stadium.

De oorspronkelijke verspreidingsgebieden van Bergeend en Nijlgans vertonen geen overlap (Cramp & Simmons 1977), maar de Nijlgans heeft zich, na uit gevangenschap te zijn ontsnapt of opzettelijk te zijn uitgezet, als broedvogel in ons land gevestigd. Er broeden thans tientallen paren in ons land. Zijn broedgebied in Nederland valt binnen dat van de verwante Bergeend (Teixeira 1979). Van δ Bergeend $\times$ ϕ Nijlgans in gevangenschap zijn verschillende bastarden bekend. Deze bastarden produceren bij onderlinge kruisingen onvruchtbare eieren (Gray 1958). Resultaten van terugkruisingen zijn ons niet bekend. Naar de herkomst van de door ons waargenomen bastaard kan slechts worden gegist. Het is mogelijk dat deze vogel een nakomeling is van een gemengd wild broedpaar, maar het kan ook een uit een waterwildcollectie ontsnapte vogel betreffen.

Het in de natuur voorkomen van „exoten” wordt in verschillende landen als een probleem gezien. De Nederlandse sectie van de ICBP stelde zich op 21 december 1978 op het standpunt dat het voortbestaan van kleine populaties en broedpogingen van exoten verhinderd moeten worden, teneinde concurrentie met inheemse soorten en extra landbouwschade te voorkomen (Rooth 1981). Het gevaar van bastaardering kan als derde reden worden toegevoegd.

Met dank aan J. Wattel voor het helpen vinden van literatuurgegevens.

Summary

Probable hybrid of Shelduck Tadorna tadorna and Egyptian Goose Alopochen aegyptiacus on the Balgzand

In the period 29 september-6 October 1982 a probable hybrid Shelduck $\times$ Egyptian Goose was observed on the Balgzand (Waddenzee). The plumage of the bird was intermediate between these two species. Its behaviour on the mudflats was like the Shelducks present. A wild state of this bird cannot be ruled out since Egyptian Geese are breeding within the breeding range of Shelduck in the Netherlands.

Literatuur

- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. 1977. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, 1. Oxford University Press, Oxford.
- GRAY A. P. 1958. Bird hybrids. Commonwealth Bureau of Animal Breeding and Genetics, Edinburgh.
- ROOTH J. 1981. Geen vreemde vogels in de bijt! Vogels (1) 5: 199.
- TEIXEIRA R. M. 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

M. F. Leopold & E. C. L. Marteijn, Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Postbus 59, 1790 AB Den Burg (Texel)

Scholekster *Haematopus ostralegus* met gekruiste snavelhelften

Op 28 maart 1982 ontdekte ik op de Noorderpier bij Harlingen een Scholekster waarvan de beide snavelhelften gekruist waren (figuur 1). De vogel bevond zich tussen ongeveer 35 soortgenoten, die ter plaatse overtijden. Het gesleten en vale verenkleed en de bruine iris gaven aan dat het om een tweede-kalenderjaar Scholekster ging. Ondanks deze handicap leek de vogel in goede conditie. Enige malen kon ik waarnemen dat de vogel foerageerde. Dit gebeurde door de snavel halverwege in het water te steken en zijdelings heen en weer te bewegen in het blaasjeswier dat tussen de basaltblokken voorkwam. Mogelijk probeerde de vogel onder water openstaande mossels *Mytilus edulis* te eten.

Snavelafwijkingen van het kruisbek-type komen bij Scholeksters regelmatig voor (J. B. Hulscher). Afwijkingen waarbij beide snavelhelften omhoog (kluten-type) of omlaag (wulpen-type) gebogen zijn, zijn zeldzamer. De hoornbekleding van een scholekster-snavel groeit aan de basis voortdurend aan. De snelheid hiervan bedraagt gemiddeld 0.4 mm per dag zodat een Scholekster jaarlijks tweemaal zijn snavelengte verslijt (Hulscher 1983). De snavel slijt door het boren in de modder, maar vooral bij het openwrikken en openhakken van schelpdieren zoals kokkels *Cerastoderma edule* en mossels. Dit openwrikken is niet zonder risico. Bij Scholeksters in gevangenschap gebeurt het af en toe dat een vogel enkele uren rondloopt met een mossel om de snavel geklemd. Er zijn enkele gevallen bekend van dood gevonden Scholeksters met een mossel om de snavel. Ook bij andere soorten wordt dit wel waargenomen, zoals bij een

Scholekster met gekruiste snavelhelften, 28 maart 1982, Harlingen (Joop Jukema). *Oystercatcher with crossed bill* *Haematopus ostralegus*.

Eidereend *Somateria mollissima* die gedood werd door een mossel om de ondersnavel (Jukema 1979).

De snavelafwijking ontstaat waarschijnlijk nadat een Scholekster bij het openwrikken van een schelpdier zijn snavel ontwricht heeft. Wanneer boven- en ondersnavel niet meer precies op elkaar passen overtreft de groei van de snavel de slijtage; de snavel wordt langer en de snaveltoppen raken steeds verder uit elkaar. Het openen van schelpdieren wordt nu veel moeilijker en op een bepaald moment waarschijnlijk onmogelijk. De dunne uiteinden van de snavel breken waarschijnlijk af en toe af, waarna weer aangroei plaatsvindt, net als bij normale vogels zoals uit onderzoek aan gevangen Scholeksters is gebleken (Hulscher 1983).

Deze Scholekster met gekruiste snavel bewijst dat vogels met een snavelafwijking het lang kunnen volhouden. In het algemeen zullen zulke vogels een wat slechtere conditie hebben dan soortgenoten zonder handicap. Dit blijkt bijvoorbeeld uit vorstslachtoffers waarbij verhoudingsgewijs veel vogels zijn met afwijkingen aan snavel en poten. Vogels met gekruiste snavels als hier beschreven zijn ook waargenomen bij Wulp *Numenius arquatus* (J. B. Hulscher) en Goudplevier *Pluvialis apricaria* (Eenshuistra 1973).

Met dank aan J. B. Hulscher, die mij van informatie over het voorkomen en ontstaan van snavelafwijkingen voorzag.

Summary

Oystercatcher with crossed bill

On 28 March 1982 a cross-billed Oystercatcher (fig. 1) was observed at Harlingen (Friesland). The bird was feeding in the littoral zone on a basalt dike and was ap-

parently in good condition. The origin and consequences of this type of cross-bill are briefly discussed.

Literatuur

- EENSCHUISTRA O. 1973. Goudplevieren en wilster-
vangst. Fryske Akademy, Leeuwarden.
HULSCHER J. B. 1983. Growth and abrasion of the
Oystercatcher bill in relation to dietary switches.
Neth. J. Zool. 23.
JUKEMA J. 1979. Eidereend *Somateria mollissima* als
slachtoffer van mossel *Mytilus edulis*. Limosa 52:
73-74.

J. Jukema, Heardawei 44,
8854 AC Oosterbierum

Zwartkeellijster *Turdus ruficollis atrogularis* op Schiermonnikoog

Toen we op 9 oktober 1982 met zwaar bewolkt en windstil weer op Schiermonnikoog over het pad van de Kobbeduinen naar het Willemssduin (ter hoogte van strandpaal 10) liepen, vloog c. 8 meter vóór ons, van achter een oneffenheid, plots een vogel op die wij beiden direct als „vreemde lijster” betitelden. De lijster streek verder op het pad weer neer en kon daarna van ongeveer 10.00-10.30 uur met 7 × 50 en 10 × 50 kijkers bestudeerd worden. Hij was solitair en foerageerde op het met gras begroeide pad op de welbekende wijze van een Merel *Turdus merula* op een gazon. Houding en gedrag deden aan een Kramsvogel *T. pilaris* denken maar de vogel was iets kleiner: grootte tussen die van Koperwiek *T. iliacus* en Kramsvogel. De vleugelpunten werden geregeld iets afhankelijk gehouden. De vogel was zeer alert, liet zich steeds tot op c. 15 meter benaderen, maar rende dan snel weg over het pad: hij was moeilijk tot opvliegen te bewegen en verschool zich ook niet in de duindoorns aan weerskanten van het pad, maar bleef steeds op open grond.

De beschrijving van het verenkleed (naar veldnotities) luidt als volgt: *Bovenzijde* kruin, oorstreek, nek, rug, vleugels, stuit en staart effen olijfbraun zonder zichtbare grijze tinten; de staart had geen spoor van roodbruin. Geen lichte oogring, noch oogstreep. *Onderzijde* keel crème-achtig wit met donkerbruine vlekken. Borst een zwart-wit gevlekte krans, naar de bovenzijde aan weerskanten doorlopend tot op de zijhals, naar de buik toe scherp begrensd. Buik opvallend wit, sterk contrasterend met de borst. Flanken met lengtestrepen, naar de staart toe minder opvallend en lichter van tint. Ondervleugel met duidelijk zichtbare bruingele partij. *Kale*